

MONIKULTTUURISUUTTA EI TARVITSE ETSIÄ OMAN PAIKKAKUNNAN ULKOPUOLELTA

Koulutus ja työelämä ovat monikulttuuristuneet viime vuosina nopeasti maahanmuuton seurauksena. Myös kansainvälistynyt liike-elämä ja erilaiset vaihto-ohjelmat ovat lisänneet vuorovaikutusta etniseltä taustoiltaan erilaisten ihmisten kanssa. Kielten, kulttuurien, uskontojen ja arvojen moninaisuus kouluissa ja työpaikoilla on jokaisen ulottuvilla ja asettaa kanssakäymiselle omat haasteensa.

Suomen kasvatustieteellisen seuran julkaisemassa kirjassa Kulttuurienvälinen osaaminen koulutuksessa ja työelämässä tarkastellaan monikulttuurisuutta ja siihen liittyviä ilmiöitä. Kirjan toimittajat Johanna Lasonen ja Mia Halonen toteavat, että ihmisten tapojen ja ulkonäön erilaisuus vaikuttaa muun muassa maahanmuuttajien työllistymiseen. Avainsanana monikulttuurisuuden hyväksymisessä ja ymmärtämisessä on kulttuurienvälinen osaaminen, joka perustuu avoimeen vuorovaikutukseen eri kulttuurien ja ihmisten välillä. Kulttuurienvälisen osaamisen haasteet eivät koske pelkästään maahanmuuttajataustaisten ja valtaväestön suhteita, vaan myös eri etnisten ryhmien keskinäistä kanssakäymistä.

TYÖLLISTYMINEN EDELLYTTÄÄ SUOMEN KIELEN OSAAMISTA

Lasosen mukaan suomen kielen hallinta näyttää olevan yleisin este työpaikan saamiselle. Korkeakaan koulutus ei takaa työpaikkaa, jos henkilön kielitaito katsotaan riittämättömäksi. Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden kielenopetuksen tarve on ymmärretty, mutta käytäntö ei kuitenkaan toimi suositusten mukaisesti: suomi toisena kielenä -opetuksen rahoituksessa on puutteita suurimmassa osassa kuntia, ja oman äidinkielen opetuksessa on vielä huomattavampia eroja. Kunnissa, joissa on isoja maahanmuuttajaryhmiä, oman äidinkielen opetuksen järjestämiselle on paremmat edellytykset. Mia Halonen korostaa, että varhainen panostus myös suomen kielen opetukseen etenkin lukemisen ja kirjoittamisen osalta on tärkeää, sillä suomenkielisiä oppilaita koskevat tutkimukset osoittavat, että äidinkielen ja kirjallisuuden taidot eivät juurikaan kehity enää yläkoulussa.

ERILAISUUS AIHEUTTAA ERIARVOISUUTTA

Koulutuksella ja ammattiin sijoittumisella on ratkaiseva merkitys uuteen kotimaahan integroitumisessa. Tutkimukset osoittavat kuitenkin, että maahanmuuttajataustaisten nuorten kykyjä aliarvioidaan ja heitä ohjataan erilaisiin koulutusvalintoihin kuin kantaväestön lapsia ja nuoria. Johanna Lasonen ja kehittämispäällikkö Raija Pini Kempainen kertovat, että maahanmuuttajataustaiset nuoret jatkavat toisen asteen koulutuksessa suomalaisia huomattavasti harvemmin. Alle puolet toisen polven maahanmuuttajista saa suoritettua lukion tai ammattikoulun loppuun, Mia Halonen jatkaa.

Koulutukseen pääsyn esteiden ohella ongelmana on, että maahanmuuttajataustaisten aikaisempaa osaamista ei tunnusteta eikä tunnusteta. Mitä etäämmällä henkilön juuret ovat Euroopasta, sitä vaikeampi hänen on löytää paikkaansa suomalaisessa yhteiskunnassa. Maahanmuuttajat ja heidän lapsensa muodostavat kuitenkin niin merkittävän osan Suomen väestöstä, että heidän oikeutensa on taattava jo ihmisoikeuksien perustella, Johanna Lasonen korostaa. Helsingin yliopiston tutkijatohtori Marianne Teräs kertoo, miten aikuiset maahanmuuttajat usein yllättyvät siitä, että aikuisetkin käyvät Suomessa paljon koulua. Suomessa maahanmuuttajan tie työelämään kulkee yleensä erilaisten suomen kielen kurssien ja valmentavien koulutusten kautta.

KULTTUURIENVÄLISYYS PERUSTUU AVOIMEEN VUOROVAIKUTUKSEEN
Kulttuurienvälisen osaamisen kehittämisessä lähtökohtana on monikulttuurisuuden hyväksyminen ja ymmärtäminen. – On tunnustettava ihmisten eri- ja monikielisyys, kulttuuritausta ja kaikesta erilaisuudesta syntyvä osaaminen, Lasonen toteaa. Kaikenikäisten kulttuurienvälistä osaamista tarvitaan niin koulutusorganisaatioissa, työpaikoilla kuin vapaa-aikanakin. Käytännössä sitä voidaan kehittää muun muassa jakamalla kansainvälisistä vaihdoista kertyneitä kokemuksia nykyistä suunnitelmallisemmin, Lasonen jatkaa. Tiiviit ja pitkäaikaiset kontaktit vähentävät myös eri etnisten ryhmien välillä olevia stereotyyppioita. Professori Vera Khotinetsin ja dosentti Eduard Khakimovin mukaan suora, henkilösuhteisiin perustuva vuorovaikutus edistää positiivisten mielikuvien rakentumista. Tällöin kulttuurienvälinen välimatka pienenee ja etniset stereotyyppiatkin ovat kokonaisuutena myönteisiä.

Suomen Akatemia on osittain rahoittanut julkaisun projekteja.

Lisätietoja:

Johanna Lasonen, dosentti ja erikoistutkija, Koulutuksen tutkimuslaitos, johanna.lasonen@jyu.fi, puh. 040 527 9407

Mailis Salo, Kasvatusalan tutkimuksia -sarjan toimittaja, Koulutuksen tutkimuslaitos, mailis.salo@jyu.fi, puh. (014) 260 3206

Julkistettu teos: Johanna Lasonen & Mia Halonen (toim.) Kulttuurienvälinen osaaminen koulutuksessa ja työelämässä. Suomen kasvatustieteellinen seura. Kasvatusalan tutkimuksia 43. 155 s. Hinta 26 euroa.

Julkaisua voi tilata Koulutuksen tutkimuslaitoksen asiakaspalvelusta, puh. (014) 260 3220, kti-asiakaspalvelu@kti.jyu.fi tai Suomen kasvatustieteellisen seuran verkkokaupasta: <http://www.kasvatus.net/fera/verkkokauppa/>
Teoksen mediakappaleita saa Mailis Salolta.